

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

*МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

Частина 1

**COMBAT HORTING AND ACTIVITIES
OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT
AUTHORITIES**

ІРШІНЬ – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Частина 1

**03–04 січня 2022 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 08.01.2022 № 11).*

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету конференції:

Єршоменко Е. А. – професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Гришук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Гарбовський Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – 1742 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Державним податковим університетом. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

ПРОЯВ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ АСПЕКТІВ РАЦІОНАЛЬНОГО І ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНЯ СПОРТИВНОЇ СЕКЦІЇ З БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

КОВТУН Віктор Вікторович
ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

Державний податковий університет, м. Ірпінь

***Анотація.** У даній науковій статті описана функціональна структура здорового способу життя учня бойового хортингу, характеризується функціональний прояв здоров'я спортсмена бойового хортингу в різних сферах життєдіяльності, порушено питання необхідності удосконалення методичного забезпечення навчально-тренувального процесу з бойового хортингу для поліпшення фізичного та національно-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів закладів вищої освіти, які відвідують гуртки і спортивні секції бойового хортингу, відповідно до розкладу позашкільних та позааудиторних занять. Зазначено, що функціональний прояв здоров'я спортсмена бойового хортингу в різних сферах життєдіяльності. Навчання спортсменів бойового хортингу навичкам раціональної рухової діяльності; кондиційного та координаційного тренування відбувається на основі анатомічних, фізіологічних та спортивних знань. Реалізація представлених завдань фізичного виховання та оздоровлення дітей і молоді дозволяє підняти процес фізичного виховання засобами бойового хортингу на більшій якійсний рівень і можна вже говорити про фізкультурну освіту учнів. При цьому кожен учень отримує можливість у подальшому самостійно вдосконалювати свої індивідуальні здібності засобами бойового хортингу. Зокрема, надано методичні поради щодо ефективного застосування тренувальних методик оздоровлення у фізичному вихованні учнів закладів загальної середньої освіти.*

***Ключові слова:** функціональна структура здорового способу життя, бойовий хортинг, сфера життєдіяльності спортсмена, фізичне виховання, учень бойового хортингу, тренувальні засоби.*

Актуальність наукового дослідження. Шляхи формування здорового способу життя впливають з розуміння його функціональної структури. Ключем до них можна вважати медичну активність, тобто діяльність людей, пов'язану зі своїм і громадським здоров'ям, спрямовану на охорону, зміцнення, відтворення здоров'я, тобто позитивну медичну активність [1–11; 19–32]. Так можна визначати здоровий спосіб життя у практичному плані. У поняття «здоровий спосіб життя» входить подолання чинників ризику здоров'я і створення сприятливої обстановки, умов для зміцнення здоров'я, тобто розвиток тих індивідуальних і суспільних факторів, які беруть участь у формуванні здоров'я. Важливим важелем у цьому процесі є *медична активність*.

Отже, існують два напрями формування здорового способу життя:

створення, розвиток, посилення, активізація позитивних для здоров'я умов, факторів, обставин, по суті, формування потенціалу громадського здоров'я;

подолання, зменшення факторів ризику.

Медико-педагогічні аспекти впливу бойового хортингу на організм спортсмена
Аспекти (напрями) формування здорового способу життя взаємно пов'язані, але на практиці справа нерідко обмежується лише боротьбою з факторами ризику, які лежать на поверхні, досить добре відомі і вимірювані (зазвичай це великі фактори ризику).

Набагато складніше створювати фактори здорового способу життя. Однак, ця проблема полягає не в розмежуванні цих аспектів, а в конкретних планах, програмах формування

здорового способу життя, в їх реалізації, зокрема, через засоби, що набули широкого поширення, так звані програми здоров'я [12].

Виклад основного матеріалу. Дослідники науково-методичної колегії Національної федерації бойового хортингу України, які вивчають проблеми здорового способу життя, у цьому напрямі запропонували ряд схем його структури і шляхів формування.

Вплив навколишнього середовища на здоров'я

В даний час накопичений великий науковий матеріал, який доводить безпосередній вплив цілого ряду чинників навколишнього середовища на здоров'я людини: клімат, погода, екологічна обстановка.

Цим питанням займається біометрологія (наука, що займається вивченням залежності самопочуття від погоди). «Сезонно» працюють і ендокринні залози: взимку основний обмін знижений через ослаблення їх діяльності; навесні і восени – підвищений, що позначається на нестійкості настрою.

На самопочуття впливає і зміна електромагнітного поля. У магнітоактивні дні загострюються серцево-судинні захворювання, посилюються нервові розлади, підвищується дратівливість, спостерігається швидка стомлюваність, погіршується сон. Встановлено, що сплески сонячної активності розігрівають зовнішні шари атмосфери Землі, змінюють їх густину і хімічний склад, могутні потоки заряджених частинок і випромінення вторгаються в атмосферу. Від цього змінюється і сама погода, і реакція на її зміни у людини.

Екологічна обстановка також впливає на здоров'я людини. Здатність пристосовуватися до негативних впливів різна у людей з різним рівнем здоров'я, фізичною підготовленістю. У людей з більш високим рівнем фізичної підготовленості стійкість організму значно вище, ніж в осіб з низькою загальною фізичною підготовленістю.

Спадковість та її вплив на здоров'я. Фізичне і психічне здоров'я необхідно розглядати в динаміці, а саме як процес, що змінюється протягом життя людини. Здоров'я багато в чому залежить від спадковості і вікових змін, які відбуваються в організмі людини у міру розвитку. Здатність організму чинити опір діям шкідливих чинників визначається генетичними особливостями адаптивних механізмів і характером їх змін. Генетиками доведено, що при сприятливих умовах пошкоджений ген може і не проявити свою агресивність. Здоровий спосіб життя та загальний здоровий статус організму можуть «приборкати» його агресивність. Несприятливі умови зовнішнього середовища майже завжди підсилюють агресивність патологічних генів і можуть спровокувати хворобу, яка б за інших обставин не проявилася.

Рівень здоров'я людини залежить від генетичного фону, стадії життєвого циклу, адаптивних здібностей організму, ступеня його активності, а також кумулятивного впливу факторів зовнішнього, в тому числі соціального, середовища.

Мотивація дітей та молоді до занять бойовим хортингом. Навчання спортсменів бойового хортингу навичкам раціональної рухової діяльності; кондиційного та координаційного тренування відбувається на основі анатомічних, фізіологічних та спортивних знань. Реалізація представлених завдань дозволяє підняти процес фізичного виховання засобами бойового хортингу на більш якісний рівень і можна вже говорити про фізкультурну освіту учнів [13–18]. При цьому кожен учень отримує можливість у подальшому самостійно вдосконалювати свої індивідуальні здібності засобами бойового хортингу. У навчальній дисципліні «Фізичне виховання» в закладах вищої освіти до теперішнього часу переважно удосконалювалася фізична діяльність, і менше уваги приділялося культурі цієї діяльності. За останні роки виявляється погіршення здоров'я спортсменів. Факти говорять, що багато хвороб «молодіють».

Наприклад, якщо раніше підвищений артеріальний тиск зустрічався переважно у літніх людей, то зараз цим захворюванням страждає все більша кількість школярів і студентів

закладів освіти. Все більше фіксується порушень в опорно-руховому апараті (порушення постави і плоскостопість), збільшення простудних захворювань. Ці та інші відхилення у стані здоров'я є наслідком багатьох причин, у тому числі і зниження рухової активності на тлі навчальних перевантажень учнів і студентів.

Педагогу необхідно дуже точно і дохідливо роз'яснювати учням і студентам сенс, значення і зміст занять бойовим хортингом. У будь-яке завдання слід вкладати особистісний сенс і давати спортсменам можливість відчувати результати їхньої діяльності, доводити до свідомості спортсменів необхідність тривалої і наполегливої праці для досягнення спортивних і оздоровчих результатів.

У спортсменів інтерес, як правило, народжують позитивні емоції, викликані процесом виконання вправ і прийомів бойового хортингу. Пробудженню у них інтересу до занять бойовим хортингом сприяє якісне проведення всіх форм занять в закладах освіти, гарне оснащення та естетичне оформлення матеріально-спортивної бази [33–48]. Дуже важливою умовою виховання інтересу дітей та молоді до занять бойовим хортингом є посилені завдання, що забезпечують успішність процесу навчання. Формування інтересу до занять бойовим хортингом залежить також від атмосфери, яку забезпечує тренер, колектив викладачів. У цьому плані важливу роль відіграє особистий приклад тренера.

Велике значення при формуванні у спортсменів інтересу до систематичних занять бойовим хортингом мають узгоджені дії спортивної секції, закладу освіти і сім'ї. Значним мотивом для активізації всіх зацікавлених людей є оздоровчий вплив занять бойовим хортингом на молодий організм.

При заняттях на фізкультурно-оздоровчих заходах слід уникати, монотонності, яка може притупити інтерес спортсменів. Можна застосовувати музику – вона володіє винятковою силою емоційного впливу, супроводжує рухи, впливає на підвищення якості їх виконання, поповнює виразність, ритмічність, чіткість, плавність, злітність.

Виразність і узгодженість рухів з музикою визначається зосередженістю сприйняття та емоційністю переживання спортсменами бойового хортингу художніх образів музичних творів, їх різного характеру.

Така емоційна забарвленість сприйняття спортсменами характеру рухів, пов'язаних з музикою, удосконалює їх, надає їм енергійність або м'якість, великий розмах або стриманість, і в той же час сприяє їх свободі та невимушеності.

Одним з основних шляхів виховання позитивного інтересу є розуміння спортсменами бойового хортингу значення досліджуваного матеріалу. Учень на особистому досвіді має переконатися у нерозривному зв'язку придбаних знань з практикою, відчувати їхню життєву значимість. Інший шлях – включення спортсменів до активної творчої діяльності шляхом підбору посиленних, цікавих, досить різноманітних, нових за змістом або формою завдань, що спонукають до самостійного, активного роздуму. Важливо, щоб пізнання було пов'язане з позитивними емоційними переживаннями.

Функціональний прояв здоров'я у різних сферах життєдіяльності. Стан здоров'я відбивається на всіх сферах життя людей. Повнота і інтенсивність різноманітних життєвиявлень людини безпосередньо залежить від рівня здоров'я, його якісних характеристик, які у значній мірі визначають образ і стиль життя людини: рівень соціальної, економічної та трудової активності, ступінь міграційної рухливості людей, прилучення їх до сучасних досягнень культури, науки, мистецтва, техніки і технологій, характеру і способів проведення дозвілля та відпочинку. У той же час тут проявляється і зворотна залежність: стиль життя людини, ступінь і характер її активності в побуті, особливо в трудовій діяльності, багато в чому визначають стан її здоров'я. Така взаємозалежність відкриває великі можливості для профілактики і зміцнення здоров'я.

Адаптаційний потенціал спортсмена бойового хортингу та показники його здоров'я. Здоров'я впливає на якість трудових ресурсів, на продуктивність суспільної

праці і, тим самим, на динаміку економічного розвитку суспільства. Рівень здоров'я і фізичного розвитку – одне з найважливіших умов якості робочої сили. Залежно від їх показників: оцінюється можливість участі людини в певних сферах трудової діяльності.

Тому вже на етапі вибору спеціальності і виду професійного навчання об'єктивно виникає, ставиться і вирішується проблема психофізіологічної відповідності особистості конкретним видам професійної діяльності. Потреба у здоров'ї носить загальний характер, вона властива як окремим людям, так і суспільству в цілому [49–62]. Увага до власного здоров'я, здатність забезпечити індивідуальну профілактику його порушень, свідомо орієнтація на здоров'я різних форм життєдіяльності – все це показники загальної культури людини.

Медико-біологічні показники здоров'я спортсмена. Людина як біологічна істота у своєму розвитку підкоряється законам біології, завдяки яким існує весь живий світ. Водночас, людина – це соціальна істота, вона взаємодіє з оточуючим середовищем, формує з іншими членами соціуму складну і багатогранну систему особистісних, суспільних, виробничих відносин. Біологічне, таким чином, ніколи не буває у чисто природному вигляді, адже воно опосередковується соціальним.

Стан здоров'я людини, як відомо, формується під впливом складного впливу соціально-гігієнічних факторів. З цієї точки зору і слід розглядати здоров'я людини як гармонійну єдність біологічного і соціального, як показник, що відображає соціальну сутність суспільства. Тому в житті людини, у формуванні її здоров'я очевидний глибокий взаємовплив соціального і біологічного.

Людина – унікальний витвір біологічної еволюції, розвиток якого обумовлений насамперед еволюцією культури. Свідомість людини формувалася конкретним для даного часу соціальним досвідом, який включав усі досягнення матеріальної і духовної культури. В основі культурної еволюції лежать соціальні закони передачі інформації від покоління до покоління, завдяки яким різко виросла влада людини над природою і відбувається безперервне прискорення суспільного розвитку. Однак, людина не перестає бути біологічною істотою, і це закріплено в її спадковості, записано в генетично значущих структурах дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК). Адже ДНК є одним із двох типів природних нуклеїнових кислот, що забезпечує зберігання, передачу з покоління в покоління і реалізацію генетичної програми розвитку та функціонування живих організмів. Основною роллю ДНК в клітинах людини є довготривале зберігання інформації про структуру рибонуклеїнових кислот (РНК) і білків.

Співвідношення біологічного і соціального становить один з найбільш важливих аспектів у проблемі людини, при розгляді якого виникає певна складність, тому що біологічні особливості людини впливають на формування її особистості. Це стосується обдарованості, емоційності і, нарешті, здоров'я.

Але цей вплив біологічного створює тільки тіло, визначає ступінь інтенсивності тих чи інших рис особистості, він не стосується того якісного змісту свідомості, який характеризує людину як учасника соціально-історичного процесу. Соціальна сутність людини представлена її надбіологічною сферою, для передачі змісту якої людське суспільство виробило особливий, властивий тільки йому, спосіб успадкування цього досвіду, що передається іншими каналами, ніж генетична інформація ДНК.

Вивчення законів взаємовпливу біологічного і соціального в людині може набути істинно наукового значення тільки у світлі історико-біологічного методу. По суті, ми входимо у сферу невідомого, коли звертаємося до еволюції гомінід, яка має зовсім незвичайний характер, адже вона йшла під впливом не тільки біологічних, але й соціальних законів.

Ми звертаємося до філософської загадки, дискусійний характер якої відчутний і в теперішній час: у чому сутність генетичної підготовки одного з видів тварин, яка забезпечила йому можливість вступати в якісно нову суспільну форму руху матерії?

У момент виникнення суспільної форми руху матерії з'явилася якісно нова форма зв'язку між поколіннями, виникла категорія соціальної спадкоємності. Ріст об'єму соціального (соціальна програма) вимагав генетичної еволюції мозку, в результаті чого почалася взаємообумовлена зміна соціального і біологічного. Було втрачене пристосувальне значення багатьох структур і функцій, що стало провідним фактором, який відрізняє людину від тварини [63–78]. Спосіб адаптації тварин залишається одним і тим же впродовж усього часу: якщо інстинкти більше не в змозі успішно справлятися зі змінами середовища – тварина гине. Зміна параметрів факторів навколишнього середовища викликає в організмі людини також відповідні біологічні зміни. Завдяки процесам адаптації у здорової людини ці фактори до певних меж, у залежності від ступеня індивідуальної резистентності, дозволяють зберегти здоров'я. Адаптація залежить від сили дії факторів навколишнього середовища і від індивідуальної реактивності організму.

Критерієм ступеня адаптації є збереження гомеостазу (відносної динамічної постійності внутрішнього середовища і деяких фізіологічних функцій організму людини і тварин, що підтримується механізмами саморегуляції в умовах внутрішніх і зовнішніх подразників) незалежно від тривалості дії фактора, до якого сформувалася адаптація.

Адаптація допомагає підтримувати стійке внутрішнє середовище організму, коли параметри деяких факторів навколишнього середовища виходять за межі оптимальних. У цьому механізмі знаходить вияв автопластичність людського організму, здатність до зміни самих себе у відповідності до змінених умов, і це є об'єднуючим між людиною та іншими живими організмами. Але появу людини можна визначити як виникнення тієї точки у процесі еволюції, коли інстинктивна адаптація звелася до мінімуму.

Людина з'явилася з певними якостями, які відрізняють її від тварини: усвідомленням себе як окремої істоти; здатністю пам'ятати минуле, передбачати майбутнє і позначати предмети та дії символами; розумом для усвідомлення світу; уявою, завдяки якій вона виходить далеко за рамки своїх відчуттів; можливістю мобілізувати свої внутрішні сили на протидію несприятливим людському благополуччю соціальним умовам.

Таким чином, еволюція гомінід обумовлена адаптованістю і певними властивостями природи людини, які примушують її ніколи не припиняти пошук тих умов, що найбільш відповідають її внутрішнім потребам. Разом з тим, людина як свідомо істота, здатна осмислювати добро і зло і, маючи свободу волі, діяти на свій розсуд у виборі мети своєї діяльності та засобів її досягнення. Людина, як об'єкт еволюції, усвідомила себе і стала, певною мірою, суб'єктом еволюції. Вона перетворилася зі «сліпого авангарду» в носія керованої еволюції, що дає насамкінець надію вирішити ті глобальні проблеми сучасності, які пов'язані з питанням виживання людини, а значить і її здоров'я.

Є підстави стверджувати, що людина, як біологічна істота, завершила свою еволюцію, бо її тіло далі помітно не змінюється. Не виключено, що за своїми індивідуальними здібностями та гостротою наш мозок досяг своїх органічних меж. Нині еволюція заволоділа більш багатим та складним полем – духовною сферою.

Такий якісно новий тип еволюції неможливий без набуття і усвідомлення, осмислення прийняття як біологічної, так і культурної інформації, яка має специфічний характер і набуває домінуючого значення у сучасному суспільстві. Успіх людства, як в минулому, так і в майбутньому повністю залежить від накопичення ним адекватної інформації про оточуючий світ, саму людину, а також від правильної оцінки і переробки цієї інформації, здатності керуватися нею, передавати її іншим людям і наступним поколінням.

Ця позиція слугує вирішенню поставленої мети, тому що одержання знань про природу людини, правильної інформації про критичну ситуацію, в якій опинилося людство, є необхідною умовою формування онтозберігальної свідомості, здатної змінити поведінку і відношення людини до самої себе, до природи та інших людей [79–87]. Біологічне і соціальне, котре реалізується в людині, в її діяльності, розвитку і світосприйнятті, має готувати людину до подальшого розвитку величезної життєвої програми, до формування нового мислення, що відповідає внутрішнім (духовним) потребам, фізичному благополуччю (біологічному здоров'ю) та уявленням про соціальний добробут.

Хвороби тіла людини тісно пов'язані з характерними порушеннями. Емоційні фактори беруть участь в етіології органічних захворювань, хоч ніякою мірою не є їх єдиною причиною. В ряді клінічних і експериментальних медичних досліджень робиться наголос на психічних факторах виникнення хвороби і стверджується, що у людини з вразливою органічною системою може розвиватися хвороба цієї системи під впливом будь-якого емоційного стресу.

Вчені виявили, що кожна конфліктна ситуація не проходить для організму безслідно. Навіть короткочасне нервово-емоційне збудження, незначне перенапруження, недобррозичливий тон або погляд, зневажлива або неввічлива відповідь ушкоджують організм, виснажують нервову систему, сприяють розвиткові багатьох захворювань.

Фізичні реакції на психічні емоції – одне з найпоширеніших повсякденних відчуттів. Людина боїться – її пульс стає частішим, дихання глибшим. Людина сердиться – обличчя її червоніє і м'язи напружуються. Людина відчуває відразу – мозок починає тремтіти. Розслаблюючись від напруження, людина зітхає. Ми спостерігаємо трагічну подію або переживаємо горе – наші слізні залози виділяють відповідний секрет: ми плачемо.

Суб'єктивні відчуття (страх, злість, відразу, радість, смуток тощо), таким чином, мобілізують винятково складні тілесні процеси, такі, як зміна серцевого ритму і циркуляції крові, дихання, діяльності шлунково-кишкового тракту, зміни у м'язовій системі і залозах [88–94]. Усі ці процеси, в яких початкові ланки загального ланцюга сприймаються суб'єктивно як емоції, а наступні – об'єктивно як зміни тілесних функцій, називаються *психосоматичними явищами*. Їх частково суб'єктивна, а частково об'єктивна природа привела до розповсюдженої помилки про протилежність фізіологічного і психологічного.

Сам факт того, що ці явища проходять в одному й тому ж організмі, інтерпретувався таким чином, що людина поділена на душу (психо) і тіло (сома). Вивчення та лікування людини розмежовувалося у двох напрямках, які віками залишалися ізольованими один від одного. До речі, наша ортодоксальна вітчизняна медицина традиційно виступає прихильником старої парадигми лікування людини, коли означені «психо» і «сома» розводяться по різних кабінетах і спеціалістах.

Як відзначалося вище, наші почуття постійно впливають на наші тілесні функції. Але також добре нам знайомі й явища протилежного порядку, коли зміни фізіологічні впливають на нашу психіку. Отже, це двобічний рух. Людина вживає алкоголь, який змінює хімічний склад організму – і швидко реагує на це змінами настрою. Деякі стають агресивними і втрачають контроль над собою, інші стають сентиментальними і плаксивими. Седативні ліки впливають на людину фізіологічно – і, як результат, вона відчуває сонливість. Транквілізатори звільняють людину від емоційної напруги. Висока температура викликає стан марення.

Механізм впливу емоцій на органічні процеси в тих органах, які не керовані свідомо, полягає в тому, що організм відповідає на надзвичайні ситуації адаптаційними змінами у загальній фізіологічній структурі. Емоційний стан активізують фізіологічні функції, покликані підготувати організм до тієї ситуації, про яку сигналізують емоції.

Наприклад, страх і гнів стимулюють кору наднирників, унаслідок чого адреналін активізує вуглеводневий обмін, так що починається посилене виділення цукру для підтримки енергії.

Кров'яний тиск і циркуляція крові змінюються так, щоб кров у підвищеній кількості надходила до тих органів, яким, можливо, доведеться вступати у боротьбу. Одночасно асиміляційні і резервні функції, такі, як перетравлення їжі або її засвоєння, пригнічуються: організм напружує всі свої сили, щоб подолати надзвичайну ситуацію, акумулює приховані резерви на домінуючій потребі і не може дозволити собі розкіш витратити енергетичний потенціал на виконання ситуативних нежиттєзабезпечувальних процесів.

Хронічні емоційні перенапруження можуть викликати фізичні зміни, які виявляються як хронічні захворювання. Емоції можуть провокувати тривале скорочення і спазми порожнистих органів, змінюючи таким чином кровотік у них, викликаючи атрофію. Спазми можуть спричинити розширення стравоходу або гіпертрофії лівого шлуночка серця. Емоційна стимуляція ендокринних залоз може викликати переродження тканини, як це відбувається при тиреотоксикозі, обумовленому психологічними факторами [95–99]. Емоції грають причинну роль і в діабеті. Є припущення, що більшість випадків захворювання дванадцятипалої кишки має невротичне походження. Поглиблення наших знань дає можливість розуміти, що емоційні фактори мають, вплив на будь-яку хворобу, і їх вплив відчувається навіть у такому відомому органічному захворюванні, як туберкульоз.

Висновки. Представлені результати дослідження дають можливість зробити висновок: методично грамотне використання здоров'язберігальних методик на заняттях з бойового хортингу, рекреації, фізичної реабілітації, уроках та заняттях, правильний підбір таких програми оздоровлення, зважаючи на особливості віку учнів і студентів, різноманітні й цікаві юнакам і дівчатам форми та методи роботи з вивчення фізичних вправ, дослідницькі завдання, застосування педагогом елементів бойового хортингу у фізичному та національно-патріотичному вихованні, все це сприятиме підвищенню результативності процесу формування спортсмена громадянина-патріота сучасної України, здорового і фізично, і психологічно.

У даній науковій статті також охарактеризовано функціональний прояв здоров'я спортсмена бойового хортингу в різних сферах життєдіяльності, порушено питання необхідності удосконалення методичного забезпечення навчально-тренувального процесу з бойового хортингу для поліпшення фізичного та національно-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів закладів вищої освіти, які відвідують гуртки і спортивні секції бойового хортингу, відповідно до розкладу позашкільних та позааудиторних занять.

Зазначено, що функціональний прояв здоров'я спортсмена бойового хортингу в різних сферах життєдіяльності. Навчання спортсменів бойового хортингу навичкам раціональної рухової діяльності; кондиційного та координаційного тренування відбувається на основі анатомічних, фізіологічних та спортивних знань.

Перспективи подальшого дослідження полягатимуть у розробці програм з фізичного та національно-патріотичного виховання школярів та студентів у процесі занять бойовим хортингом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абанін О. В. Орієнтири тренуваності в системі бойового хортингу для спортсменів підліткового, старшого юнацького та молодіжного віку / О. В. Абанін, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 379–395.

2.Бабурнич С. А. Роль і місце військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу в сучасних умовах / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко, Є. М. Сокол // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 1026–1042.

3.Бабурнич С. А. Система модернізації психоаналітичних, соціодуховних і творчих здобутків хортингіста / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листопада 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 52–71.

4.Биченко Є. Л. Перевірка і контроль якості засвоєння знань учнями гуртка бойового хортингу на уроці з предмету “Захист України” / Є. Л. Биченко, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 872–887.

5.Близнюк О. В. Система оцінювання рівня військово-патріотичної вихованості юних спортсменів бойового хортингу / О. В. Близнюк, В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 1123–1142.

6.Вехтев В. В. Педагогічні умови процесу оздоровлення юних хортингістів / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, І. М. Самоха // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листопада 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 166–184.

7.Вознюк М. Г. Оцінка уявлення учнів про сутність військово-патріотичного виховання і психофізичні та виховні можливості бойового хортингу / М. Г. Вознюк, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 792–803.

8.Гречаний О. М. Методика вивчення захватної техніки бойового хортингу / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, А. А. Мазур // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 430–447.

9.Гречаний О. М. Рекреація і методи психічного відновлення хортингістів / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, В. С. Шевчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листопада 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 244–260.

10. Демчук С. Р. Предмет “Захист України” як основна форма військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу старшого шкільного віку / С. Р. Демчук, Е. А. Єрмоєнко, І. Р. Льницький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 779–791.

11. Дорошенко М. М. Єдність школи та сім’ї у військово-патріотичному вихованні спортсменів бойового хортингу шкільного віку / М. М. Дорошенко, Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 503–517.

12. Єрмоєнко Е. А. Актуальність системного розвитку швидко-силових якостей хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 674–685.

13. Єрмоєнко Е. А. Аспекти громадянської освіти і національно-патріотичного виховання дітей та юнацтва засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 686–704.

14. Єрмоєнко Е. А. Аспекти формування готовності працівників державних правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях прикладними засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1090–1110.

15. Єрмоєнко Е. А. Військово-бойові тренувальні технології хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 838–858.

16. Єрмоєнко Е. А. Військово-патріотичне виховання школярів засобами гурткових занять з хортингу в закладі загальної середньої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1183–1202.
17. Єрмоєнко Е. А. Впровадження комплексної методики військово-патріотичного виховання хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 815–837.
18. Єрмоєнко Е. А. Гігієнічні аспекти здорового способу життя хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1289–1309.
19. Єрмоєнко Е. А. Застосування методики хортингу для вдосконалення функціональної підготовленості співробітників правоохоронних органів і курсантів правоохоронних спеціальностей / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 71–90.
20. Єрмоєнко Е. А. Зміст і показники рівня функціональної підготовленості співробітників державних силових структур України за прикладними методиками хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 403–421.
21. Єрмоєнко Е. А. Зміст функціонального тренування курсантів правоохоронних спеціальностей та співробітників силових структур на спортивних заняттях з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 507–524.
22. Єрмоєнко Е. А. Імплементация методу функціонального тренування з хортингу в програму фізичної підготовки працівників правоохоронних державних структур / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 433–455.
23. Єрмоєнко Е. А. Комплексна психологічна корекція програми тренувань з хортингу працівників правоохоронних структур України / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 375–389.
24. Єрмоєнко Е. А. Контроль дихання хортингіста в процесі тренувальної роботи / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 760–777.
25. Єрмоєнко Е. А. Культурологічна спрямованість виховної системи українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 890–909.
26. Єрмоєнко Е. А. Медико-педагогічні показники адаптивних функцій організму хортингістів студентського віку / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 627–641.
27. Єрмоєнко Е. А. Ментальні та гуманістичні аспекти здоров'я хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 642–653.
28. Єрмоєнко Е. А. Методика хортингу для підвищення професійно-фізичної підготовленості співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 250–269.
29. Єрмоєнко Е. А. Моделювання професійної підготовки курсантів у правоохоронних закладах вищої освіти засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 7–24.
30. Єрмоєнко Е. А. Модернізація системи заходів прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей за тренувальними технологіями хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1111–1124.
31. Єрмоєнко Е. А. Навчання здоровому способу життя юних хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1368–1386.
32. Єрмоєнко Е. А. Національний вид спорту України хортинг як провідник бойової культури українського народу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 43–58.
33. Єрмоєнко Е. А. Національно-патріотична складова всебічного виховання школярів і студентів у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 293–303.
34. Єрмоєнко Е. А. Оздоровча методика здоров'язберігання у системі тренувальної діяльності з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 794–814.
35. Єрмоєнко Е. А. Організація аутогенного тренування хортингістів у процесі спортивної діяльності / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1125–1144.

36. Єрмоєнко Е. А. Організація процесу самостійних тренувань хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1027–1044.
37. Єрмоєнко Е. А. Освоєння захватної техніки хортингу в процесі навчально-тренувальних занять / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1223–1244.
38. Єрмоєнко Е. А. Освоєння спеціальних професійних компетентностей співробітниками правоохоронних органів у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 25–42.
39. Єрмоєнко Е. А. Основи вдосконалення фізичних якостей у співробітників правоохоронних структур за методиками хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 343–360.
40. Єрмоєнко Е. А. Основи військово-шефського кураторства шкільного спортивного клубу хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 778–793.
41. Єрмоєнко Е. А. Основи планування та оптимізації тренувального режиму хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1203–1222.
42. Єрмоєнко Е. А. Основи психологічної підготовки хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1245–1263.
43. Єрмоєнко Е. А. Основні етапи контролю за ступенем функціональної підготовленості курсантів правоохоронних спеціальностей у системі хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 478–495.
44. Єрмоєнко Е. А. Педагогічні принципи формування професійно-прикладних здібностей курсантів і співробітників державних правоохоронних структур у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 206–219.
45. Єрмоєнко Е. А. Підвищення рівня професійної підготовленості працівників правоохоронних органів за спеціально-прикладними методиками хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1013–1026.
46. Єрмоєнко Е. А. Показники раціонального обсягу тренувальної рухової активності хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1331–1348.
47. Єрмоєнко Е. А. Потенціал хортингу як засобу громадянського та військово-патріотичного виховання молодого покоління / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1264–1288.
48. Єрмоєнко Е. А. Принципи та педагогічні умови ефективності фізичного виховання студентської і курсантської молоді у процесі спортивних тренувань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 422–432.
49. Єрмоєнко Е. А. Психічні складові застосування співробітниками силових органів бойових прийомів хортингу в процесі виконання службових повноважень / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 282–292.
50. Єрмоєнко Е. А. Психологічні та правові аспекти самозахисту особистості за методиками хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1071–1089.
51. Єрмоєнко Е. А. Психолого-педагогічні основи виховання вольових якостей співробітників правоохоронних структур засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 150–168.
52. Єрмоєнко Е. А. Система прийомів хортингу для самозахисту особистості / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 237–249.
53. Єрмоєнко Е. А. Система проведення занять і зміст фізичних вправ хортингу для працівників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 304–321.
54. Єрмоєнко Е. А. Систематизація професійних вольових якостей працівників правоохоронних структур України, які займаються хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 189–205.

55. Єрмоєнко Е. А. Систематизація рухового досвіду хортингістів у процесі тренувальної та змагальної діяльності / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 742–759.
56. Єрмоєнко Е. А. Системний контроль дозування фізичного навантаження хортингістів у процесі занять / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 361–374.
57. Єрмоєнко Е. А. Системні показники оцінювання професійно-прикладної підготовленості співробітників правоохоронних органів за методикою хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 496–506.
58. Єрмоєнко Е. А. Складові здорового способу життя студентів, які займаються хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 220–236.
59. Єрмоєнко Е. А. Складові особистого прикладу тренера з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1145–1165.
60. Єрмоєнко Е. А. Спортивно-оздоровчі та виховні технології хортингу для дітей і юнацтва / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 654–673.
61. Єрмоєнко Е. А. Спортивно-прикладне призначення хортингу як національного бойового мистецтва України / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 980–996.
62. Єрмоєнко Е. А. Становлення психічних процесів хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1060–1070.
63. Єрмоєнко Е. А. Сутнісний зміст і форми військово-патріотичного виховання хортингістів дитячо-юнацького віку / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 859–876.
64. Єрмоєнко Е. А. Сутність духовно-виховного призначення українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 910–932.
65. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні принципи фізичного виховання хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 456–477.
66. Єрмоєнко Е. А. Технічні особливості професійного затримання злочинців та застосування бойових прийомів хортингу співробітниками поліції / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 542–560.
67. Єрмоєнко Е. А. Технології функціональної та професійно-прикладної підготовки курсантської молоді до служби у підрозділах силових структур за тренувальними методиками хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 997–1012.
68. Єрмоєнко Е. А. Узагальнення духовно-філософського компоненту виховної системи хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 933–949.
69. Єрмоєнко Е. А. Управління навчально-тренувальним процесом висококваліфікованих хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 561–571.
70. Єрмоєнко Е. А. Філософія виховання відданого українського воїна у системі хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 586–612.
71. Єрмоєнко Е. А. Хортинг для силових структур як спеціалізований армійський військово-прикладний розділ рукопашної підготовки / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 136–149.
72. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у комплексній системі професійно-прикладної фізичної підготовки студентів і курсантів правоохоронних напрямів освіти / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 525–541.
73. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у комплексній системі формування етичних орієнтирів і службового обов'язку співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 91–115.

74. Єрмоєнко Е. А. Хортинг як воїнський шлях / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 950–964.
75. Єрмоєнко Е. А. Хортинг як провідник бойової культури української нації / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 59–70.
76. Єрмоєнко Е. А. Шляхи вирішення завдань військово-спортивної підготовки юного хортингіста / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 965–979.
77. Єрмоєнко Е. А. Шляхи педагогічної роботи з організації заходів військово-патріотичного виховання хортингістів шкільного віку / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 705–726.
78. Єрмоєнко Е. А. Шляхи реалізації функцій військово-патріотичного виховання хортингістів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 1349–1367.
79. Карасевич С. А. Дитячо-юнацька програма оздоровчих занять з бойового хортингу для школярів : метод. посіб. / С. А. Карасевич, М. М. Дорошенко, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 188 с.
80. Ковальчук О. В. Реалізація функцій військово-патріотичного виховання школярів, які займаються бойовим хортингом / О. В. Ковальчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 378–395.
81. Кукушкін К. М. Військово-патріотичне виховання та спортивно-прикладна підготовка учнів засобами бойового хортингу / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко, І. М. Самоха // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 2. – С. 29–43.
82. Лисенко В. Р. Основні показники і характеристика позитивного впливу від тренувальних занять бойовим хортингом / В. Р. Лисенко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 909–922.
83. Литвиненко А. Планування спортивної підготовки в бойовому хортингу / А. Литвиненко, Е. Єрмоєнко // Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи: збірник тез ХХ Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 грудня 2020 року. Харків: ХДАФК, 2020. С. 64–65.
84. Марченко В. В. Основні показники і характеристика позитивного впливу від тренувальних занять бойовим хортингом / В. В. Марченко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 890–908.
85. Мірчев Д. В. Стратегія планування самостійної навчально-тренувальної діяльності з хортингу / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Демідова // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листопада 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 478–498.
86. Остапенко О. І. Бойовий хортинг у забезпеченні особистої безпеки співробітників правоохоронних органів під час оперативно-службової діяльності / О. І. Остапенко, Е. А. Єрмоєнко // Тези доповідей круглого столу «Особиста безпека в діяльності правоохоронних органів, як запорука якісного виконання службових завдань» (05 лютого 2021 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 20–24.
87. Полторацький С. С. Методичні прийоми системи бойового хортингу при навчанні засобам особистої безпеки співробітників правоохоронних органів / С. С. Полторацький, Е. А. Єрмоєнко // Тези доповідей круглого столу «Особиста безпека в діяльності правоохоронних органів, як запорука якісного виконання службових завдань» (05 лютого 2021 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 34–39.
88. П'ятіков С. В. Формування патріотичної свідомості у вихованців бойового хортингу / С. В. П'ятіков, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 341–360.

89. Римарчук І. В. Загальні особливості виховного процесу особистості учня спортивної секції бойового хортингу / І. В. Римарчук, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 840–854.

90. Сазонова Т. В. Особливості військово-патріотичного виховання юних спортсменів бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти / Т. В. Сазонова, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Каменюка // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 203–221.

91. Самоха Д. М. Педагогічні підходи у формуванні особистісних якостей під час військово-патріотичної роботи зі спортсменами бойового хортингу / Д. М. Самоха, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 187–202.

92. Самоха І. М. Бойовий хортинг у забезпеченні фізичного і духовного розвитку особистості / І. М. Самоха, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 222–240.

93. Сандул Є. С. Бойовий хортинг: функції та особистісні здібності тренера-викладача / Є. С. Сандул, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 167–186.

94. Сокол Є. М. Класифікація захватів технічного розділу системи бойового хортингу / Є. М. Сокол, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 260–279.

95. Трощенко В. Ю. Біологічні та соціальні умови укріплення здоров'я учнів спортивної секції бойового хортингу / В. Ю. Трощенко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 855–871.

96. Хоружевський О. Д. Основні показники і характеристика позитивного впливу від тренувальних занять бойовим хортингом / О. Д. Хоружевський, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – Ч. 1. – С. 872–889.

97. Шаповалов Б. Б. Формування понять індивідуального ризику та особистої безпеки у співробітників правоохоронних органів за методиками бойового і поліцейського хортингу / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрмоєнко // Тези доповідей круглого столу «Особиста безпека в діяльності правоохоронних органів, як запорука якісного виконання службових завдань» (05 лютого 2021 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 14–19.

98. Шевчук І. В. Громадянське та військово-патріотичне виховання молоді в бойовому хортингу / І. В. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, М. Г. Вознюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 298–320.

99. Шевчук І. В. Зацікавлення школярів для проведення уроку фізичної культури з елементами хортингу / І. В. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листопада 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 378–392.

Kovtun V. V., Yeromenko E. A.

State Tax University, Irpin, Ukraine

Manifestation of functional aspects of a rational and healthy lifestyle of a student of the combat horting sports section

Abstract. This scientific article describes the functional structure of a healthy lifestyle of a combat horting student, characterizes the functional manifestation of the health of a combat horting athlete in various spheres of life, raises the issue of the need to improve the methodological support of the training process in combat horting to improve physical and national-patriotic education. secondary schools and students of higher education institutions who attend clubs and sports sections of combat horting, in accordance with the schedule of extracurricular and extracurricular activities. It is noted that the functional manifestation of the health of a combat horting athlete in various spheres of life. Training of combat horting athletes in skills of rational motor activity; conditioning and coordination training is based on anatomical, physiological and sports knowledge. The implementation of the presented tasks of physical education and rehabilitation of children and youth allows to raise the process of physical education by means of combat horting to a higher level and we can already talk about physical education of students. At the same time, each student gets the opportunity to further improve their individual abilities by means of combat horting. In particular, methodical advice on the effective use of training methods of rehabilitation in physical education of students of general secondary education.

Key words: functional structure of a healthy way of life, combat horting, sphere of life of the athlete, physical education, student of combat horting, training means.